

Jan Votýpka, Iva Kolářová a Petr Horák (editoři): O parazitech a lidech

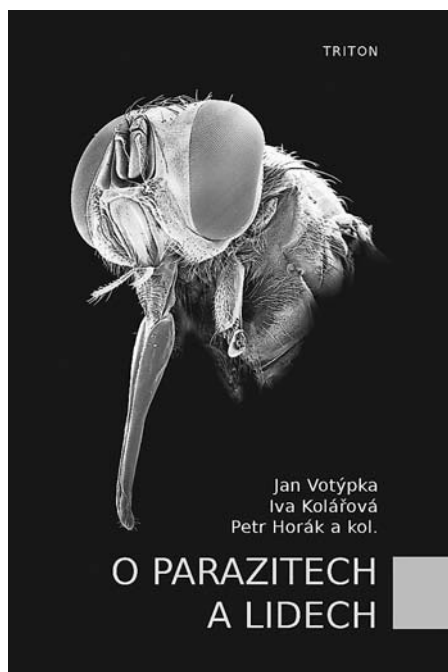
Paraziti byli, jsou a vždy budou nedílnou součástí biosféry, ať se nám to líbí, nebo ne. Ostatně totéž konstatují editoři na přebalu knihy: „Tato planeta je planetou parazitů a parazitický způsob života je nejrozšířenější životní strategií na Zemi.“ A význam parazitů nejen neklesá, ale naopak stále vzrůstá. I přes obrovské finální prostředky investované do eradikačních programů v rozvojových zemích, především v Africe, se počet lidí včetně dětí decimovaných parazitárními onemocněními, jako jsou malárie, Chagasova choroba, lymfatické filariózy nebo schistosomóza, až na nečetné výjimky nesnižuje. Navíc se stále více ukazuje klíčová role parazitů v normálním fungování ekosystémů. Na druhou stranu začínáme objevovat i pozitivní aspekty parazitismu z hlediska lidského zdraví, zejména v případech autoimunitních onemocnění.

Studiem parazitů obratlovců včetně člověka se zabývá parazitologie. A může nás těšit, že tento přírodovědecký obor v České republice patří nepochybně k těm nejúspěšnějším z hlediska mezinárodní prestiže. Díky několika generacím českých parazitologů hraje naše malá země v tomto oboru důstojnou roli na světovém kolbišti základního výzkumu.

A právě některé z osobností, které dělají naší parazitologii dobré jméno ve světě, se spolu s mladšími kolegy ujaly nevděčného úkolu – napsat něco o parazitech formou přístupnou i pro širší, laickou veřejnost. Editoři i autoři knihy si zasluhují ocenění také proto, že v době setrvalého tlaku na výstupy bádání výhradně ve formě článků ve vědeckých časopisech, spojeného někdy až s absurdní honbou za impakt faktory časopisů, si kromě výzkumu našli čas k sepsání recenzované knihy.

Dalším významným přínosem této publikace je fakt, že autoři reagují, a to pro veřejnost přístupnou a často i vtipnou, ale odborně zasvěcenou formou, na jeden ze současných velkých problémů spojených s parazity – na vlnu matení části veřejnosti neodborným a zdravím ohrožujícím diagnostikovaním často exotických, u nás se nevyskytujících parazitů a jejich „lčení“ podivnými, vždy však vědecky nepodloženými a klinicky neověřenými postupy (více o této smutné kapitole manipulace lidí a ohrožování jejich zdraví najde čtenář na stránce České parazitologické společnosti – www.parazitologie.cz).

Odbornou kvalitu knihy jsem měl možnost posoudit jako její recenzent a své nepodstatné, z velké části formální připomínky jsem editorům sdělil již v průběhu přípravy publikace. Např. jsem kritizoval nadměrně dlouhé, komplikované a někdy zčásti se opakující texty v boxech v jednotlivých kapitolách a rovněž příliš rozsáhlé popisky k některým obrázkům nebo fotografiím.

Vzhledem k mé roli oponenta rukopisu knihy před jejím vydáním je proto zbytečné, abych obtěžoval čtenáře těmito připomínkami, které již byly editory knihy alespoň zčásti zapracovány. Je rovněž více než obtížné vyzdvihnout některou z kapitol, protože kvalita knihy i její atraktivita spočívají ve značné rozmanitosti z hlediska témat, ale zároveň způsobu zpracování jednotlivými autory.

Rozmanitost zahrnutých témat naznačují názvy namátkou vybraných kapitol: Upíří mezi námi aneb kdo je kdo, U nás v posteli (ale také U nás za humny, U nás na dvorku nebo U nás v kuchyni), Nemoci, války a dějiny, Paraziti a alternativní medicína, Paraziti v „umění“, O hajném Robátkovi a přátelích přírody. Závěrečným a nejrozsáhlejším textem (56 stran), který může sloužit jako parazitologický

cestovní bedekr, je kapitola Paraziti na cestách aneb rizika parazitárních infekcí při cestách do zahraničí.

Samozřejmě součástí každé osvětové literatury, kterou recenzovaná kniha bezesporu je, musí být seznam doporučené literatury. Zde je rozdělen na literaturu odbornou a populárně-naučnou, doplněnou internetovými odkazy a seznamem národních referenčních laboratoří zabývajících se parazity. Sympatický doplněk představují medailony editorů i tří předních českých parazitologických pracovišť, z nichž pocházejí autoři nebo editoři. Za zmínku stojí i celkově vysoká grafická kvalita knihy.

Jak je patrné z výše uvedených řádků, má recenze je až příliš jednostranná: všem zájemcům o přírodní vědy, ale i lidské zdraví, ji doporučuji přečíst celou nebo alespoň některé z kapitol. Autorům a editorům blahopřeji a doufám, že knížka splní také svůj osvětový účel, tedy zvýšit v široké veřejnosti povědomí o parazitech, kteří pro nás sice mohou znamenat potenciální nebezpečí, ale jen za určitých okolností a nikoli vždy a všude.

**Nakladatelství Triton, Praha 2018,
348 str. Doporučená cena 399 Kč**

1 Komáři rodu *Aedes* jsou celosvětově významní trapiči lidí a zvířat i přenašeči původců závažných onemocnění.

2 Paraziti mohou překvapivě sloužit i pro léčbu některých autoimunitních onemocnění lidí. V současnosti jsou využívány hlístice tenkohlavci prasečí (*Trichuris suis*), jejichž vajíčka se získávají z vepřů. Snímky J. Bulantové

